

5 Οκτωβρίου 1912 (παλαιό ημερολόγιο)

Η έναρξη του Έπους των Βαλκανικών Πολέμων

Γράφει

Ο Ευάγγελος Μαυρογόνατος
Απόστρατος Αξιωματικός του Στρατού Ξηράς
Αρθρογράφος - Ιστορικός Ερευνητής

"Το ιδεολογικό περιεχόμενο των Βαλκανικών Πολέμων εκφράζεται από τους δύο πρώτους στίχους του εμβατηρίου "Τα κανόνια":

**Για τον αδελφό το σκλαβωμένο
και για της πατρίδος την τιμή..."**

Η περίοδος που αρχίζει με την ήττα στον ατυχή ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 και φτάνει μέχρι τα χρόνια της έναρξης των Βαλκανικών Πολέμων, χαρακτηρίζεται από ένα καθολικό αίτημα για ανανέωση της εθνικής ζωής σε όλους τους τομείς και ειδικά για αναδιάρθρωση της κρατικής λειτουργίας.

Στην Ελλάδα η συνολική κατάσταση το 1909 προκαλούσε δυσαρέσκεια στην πλειοψηφία των Ελλήνων.

Μέσα σε αυτή τη μάλλον αδιέξοδη κατάσταση σχηματίζεται η πρώτη κυβέρνηση Βενιζέλου, εγκαινιάζοντας μια περίοδο ανασυγκρότησης και μεταρρύθμισης για τη χώρα.

Την εποχή ακριβώς αυτή, που η Ελλάδα ανασυντάσσεται και αναδιοργανώνεται, αναταραχές σημειώνονται σε διάφορα σημεία της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Η κυβέρνηση Βενιζέλου επανέφερε τον διάδοχο Κωνσταντίνο στη διοίκηση του στρατεύματος, ενώ καταβλήθηκε συστηματική προσπάθεια για την ενίσχυση των στρατιωτικών δυνάμεων της χώρας και παράλληλα κλήθηκαν γαλλική και αγγλική αποστολή για να αναλάβουν την εκπαίδευση του στρατού και του ναυτικού αντίστοιχα.

Από τις 16 Σεπτεμβρίου 1912, με πρόταση του υπουργικού συμβουλίου, και όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 του σχετικού διατάγματος, ο εν ειρήνη στρατός είχε τεθεί σε κατάσταση επιστράτευσης.

Ως τον Οκτώβριο του 1912, ο Βενιζέλος ανέβασε την ισχύ των Ελληνικών Μονάδων που ήταν έτοιμες για κινητοποίηση και τις εξόπλισε με ένα σημαντικό αριθμό οπλισμού, ενώ υπήρχαν και είχαν παραγγελθεί στολές που κάλυπταν το μεγαλύτερο μέρος των ανδρών.

Φυσικά προβλήματα, έστω και μικρής έκτασης, συνέχιζαν να υπάρχουν, όπως προκύπτει και από διάφορα σχετικά έγγραφα, στα οποία αναφέρονται προβλήματα λόγω έλλειψης ιματισμού, εξαρτύσεων, οπλισμού, λίπους για την επάλειψη του οπλισμού, φορητών εργαλείων κ.ά.

Παρά ταύτα, η επιστράτευση βρήκε κατά γενική ομολογία τον στρατό κατάλληλα εξοπλισμένο με απόλυτα σύγχρονο οπλισμό και με άρτια εκπαίδευση.

Ταυτόχρονα, η Επιτελική Υπηρεσία του Στρατού εξέδωσε διαταγές και οδηγίες προς τις Μονάδες, σχετικά με το σχέδιο επιστράτευσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την άμεση ενεργοποίηση των Μονάδων για τη μελέτη και προεργασία του μηχανισμού επιστράτευσης.

Από τη 18η του μηνός Σεπτεμβρίου μέχρι την 26η του ίδιου μήνα κατέφθαναν οι έφεδροι, οι οποίοι, αφού εξοπλίζονταν, συγκροτούσαν τις Μονάδες και οδηγούνταν προς τις ζώνες συγκεντρώσεως αυτών.

Παράλληλα, τα τμήματα προκαλύψεως, τρεις ώρες μετά την κοινοποίηση του διατάγματος επιστράτευσης, κινήθηκαν για τους προκαθορισμένους σε αυτά τομείς και έτσι αυθημερόν η προκαλύψη ανέλαβε το έργο της.

Η κατάσταση στον Τουρκικό στρατό δεν ήταν εξίσου καλή. Λεπτομέρειες παραδίδει στα απομνημονεύματά του ο Χασάν Ταξίν Πασάς, που ανέλαβε την αρχιστρατηγία στα ελληνοτουρκικά σύνορα στις αρχές Οκτωβρίου. *«Επικρατούσε σύγχυση και ακαταστασία, οι ελλείψεις σε τρόφιμα και εφόδια ήταν τραγικές, δεν υπήρχε ούτε ένα ορεινό πυροβόλο, που ήταν απαραίτητο για την περιοχή, ενώ οι στρατιώτες χαρακτηρίζονταν από απροθυμία που πολλές φορές έφθανε ως τη λιποταξία».*

Είναι φανερό ότι έχει έλθει η ώρα να δράσει και η Ελλάδα. Η θύελλα φαίνεται έτοιμη να ξεσπάσει στα Βαλκάνια. Είναι παραμονές της έναρξης, όταν στο πρωτοσέλιδο της εφημερίδας «ΕΜΠΡΟΣ» μπορεί κάποιος να διαβάσει: **«Η κήρυξις λοιπόν του πολέμου άνευ άλλης τινός παρεμβολής θα γίνει σήμερον ή αύριον εάν δεν εγένετο ήδη την στιγμὴν καθὴν γράφομεν τας γραμμὰς ταύτας».**

Έτσι η Ελλάδα θα μπει στον Βαλκανικό πόλεμο. Στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων της 5ης Οκτωβρίου 1912 καταγράφεται: *«Η Ελλάς εκήρυξε τον πόλεμον την νύχτα».*

Με την έναρξη των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913 οι δυνάμεις του Στρατού Ήπειρος είχαν προσανατολιστεί προς τη Θεσσαλία και την Ήπειρο και είχε οργανωθεί αντίστοιχα η Στρατιά Θεσσαλίας με Αρχιστράτηγο τον τότε Διάδοχο Κωνσταντίνο και ο Στρατός της Ηπείρου με Διοικητή τον Αντιστράτηγο Κωνσταντίνο Σαπουντζάκη.

Η Στρατιά της Θεσσαλίας, τις πρωινές ώρες της 5ης Οκτωβρίου 1912 πέρασε την Ελληνοτουρκική μεθόριο και παρά το γεγονός ότι οι Έλληνες στρατιώτες και πολλοί αξιωματικοί έβλεπαν μάχη για πρώτη φορά και παρά την πεισματική αντίσταση των

Τούρκων, τα Ελληνικά τμήματα πέρασαν τα σύνορα και απώθησαν τα τουρκικά φυλάκια.

Η 5η Οκτωβρίου ήταν η αρχή του ΕΠΟΥΣ των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913, στη διάρκεια των οποίων ο Ελληνικός Στρατός έδωσε τιτάνιους αγώνες.

Χάρη στο υψηλό φρόνημα και τον απαράμιλλο πατριωτισμό του, αλλά και τον πόθο του για την απελευθέρωση σκλαβωμένων αδελφών, αντιμετώπισε πεισματώδεις αντιπάλους και υπερνίκησε στερήσεις, κακουχίες και αφάνταστες δυσχέρειες.

Η έκταση της Ελλάδας σχεδόν διπλασιάστηκε και περίπου 2,2 εκατομμύρια σκλαβωμένοι Έλληνες έσπασαν τα δεσμά της δουλείας και ανέπνευσαν τον αέρα της πολυπόθητης ελευθερίας.

Αν με την Επανάσταση του 1821 η Ελλάδα απέκτησε την ανεξαρτησία της, με τους Βαλκανικούς Πολέμους συμπλήρωσε σταθερά την εθνική της υπόσταση και έβαλε τις στέρεες βάσεις για την περαιτέρω πορεία του Έθνους.

Ας δούμε παρακάτω το χρονολόγιο των κυριότερων μαχών των Βαλκανικών Πολέμων:

Α' ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

(Οκτώβριος 1912 - Μάιος 1913)

➤ **Μέτωπο Μακεδονίας**

- **6-7 Οκτωβρίου 1912.** Μάχη Ελασσόνας
- **9-10 Οκτωβρίου 1912.** Μάχη Σαρανταπόρου. Πρώτη σημαντική νίκη, άνοιξε τον δρόμο για την απελευθέρωση της Δυτικής Μακεδονίας.
- **11 Οκτωβρίου 1912.** Απελευθέρωση Κοζάνης.
- **13 Οκτωβρίου 1912.** Διάβαση ποταμού Αλιάκμονα.
- **16 Οκτωβρίου 1912.** Απελευθέρωση Κατερίνης και Βέροιας.
- **19-20 Οκτωβρίου 1912.** Μάχη Γιαννιτσών. Άνοιξε τον δρόμο για την απελευθέρωση της Κεντρικής Μακεδονίας και της Θεσσαλονίκης.
- **27 Οκτωβρίου 1912.** Είσοδος Ελληνικού Στρατού στη Θεσσαλονίκη.
- **7 Νοεμβρίου 1913.** Απελευθέρωση Φλώρινας.
- **10 Νοεμβρίου 1913.** Απελευθέρωση Καστοριάς.
- **7 Δεκεμβρίου 1912.** Απελευθέρωση Κορυτσάς.

➤ **Μέτωπο Ηπείρου**

- **6 Οκτωβρίου 1912.** Κατάληψη υψωμάτων Γριμπόβου.
- **2 Μαρτίου 1913.** Ένωση Σάμου με Ελλάδα.
- **21 Οκτωβρίου 1912.** Απελευθέρωση Πρέβεζας.
- **24-30 Οκτωβρίου 1912.** Μάχη στα Πέντε Πηγάδια.

- **5 Νοεμβρίου 1912.** Απελευθέρωση Χιμάρας από Σπύρο Σπυρομήλιο.
- **26 Νοεμβρίου 1912.** Απελευθέρωση Σκάλας Παραμυθιάς.
- **29 Νοεμβρίου 1912 - 19 Φεβρουαρίου 1913.** Πολιορκία Μπιζανίου.
- **19-21 Φεβρουαρίου 1913.** Τελική επίθεση και κατάληψη Μπιζανίου.
- **22 Φεβρουαρίου 1913.** Είσοδος Ελληνικού Στρατού στα Γιάννενα.
- **24 Φεβρουαρίου 1913.** Απελευθέρωση Κόνιτσας.
- **3 Μαρτίου 1913.** Απελευθέρωση Αγίων Σαράντα, Αργυροκάστρου και Δέλβινου.
- **4 Μαρτίου 1913.** Κατάληψη Τεπελενίου.

➤ **Αγώνες στη θάλασσα**

- **8-9 Οκτωβρίου 1912.** Κυριαρχία Ελληνικού ναυτικού στο Αιγαίο - Απελευθέρωση Λήμνου.
- **18 Οκτωβρίου 1912.** Βύθιση τουρκικής κορβέτας «Φετίχ Μπουλέντ» στο λιμάνι Θεσσαλονίκης.
- **18 Οκτωβρίου 1912.** Απελευθέρωση Θάσου και Ίμβρου.
- **19 Οκτωβρίου 1912.** Απελευθέρωση Αγίου Ευστρατίου και Σαμοθράκης.
- **22 Οκτωβρίου 1912.** Απελευθέρωση Ψαρών.
- **24 Οκτωβρίου 1912.** Απελευθέρωση Τενέδου.
- **2 Νοεμβρίου 1912.** Απελευθέρωση Αγίου Όρους.
- **4 Νοεμβρίου 1913.** Απελευθέρωση Ικαρίας.
- **8 Νοεμβρίου 1912.** Απελευθέρωση Λέσβου.
- **12 Νοεμβρίου 1912.** Απελευθέρωση Χίου.
- **3 Δεκεμβρίου 1912.** Ναυμαχία Έλλης.
- **5 Ιανουαρίου 1913.** Ναυμαχία Λήμνου.

Β' ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

(Ιούνιος - Ιούλιος 1913)

➤ **Νίκες του Ελληνικού Στρατού κατά των Βουλγαρικών δυνάμεων**

- **19-21 Ιουνίου 1913.** Μάχη Κιλκίς – Λαχανά.
- **23 Ιουνίου 1913.** Μάχη Δοϊράνης.
- **26 Ιουνίου 1913.** Κατάληψη Στρώμνιτσας.
- **8-11 Ιουλίου 1913.** Κατάληψη στενών Κρέσνας.
- **12-13 Ιουλίου 1913.** Μάχη Σιμιτλί.
- **17 Ιουλίου 1913.** Μάχη Άνω Τζουμαγιάς.

- **Απελευθέρωση ελληνικών πόλεων Ανατολικής Μακεδονίας και Δυτικής Θράκης**
- **21 Ιουνίου 1913.** Απελευθέρωση Κιλκίς.
  - **26 Ιουνίου 1913.** Απελευθέρωση Καβάλας.
  - **28 Ιουνίου 1913.** Απελευθέρωση Σιδηροκάστρου.
  - **28 Ιουνίου 1913.** Απελευθέρωση Σερρών (απόγευμα - το πρωί της ίδιας ημέρας οι Βούλγαροι είχαν κάψει ολοσχερώς την πόλη).
  - **1 Ιουλίου 1913.** Απελευθέρωση Δράμας.
  - **12 Ιουλίου 1913.** Απελευθέρωση Αλεξανδρούπολης και Ξάνθης.
  - **14 Ιουλίου 1913.** Απελευθέρωση Κομοτηνής.